

Postgården – bebyggelsesspor og grave fra yngre jernalder

AF JENS NIKOLAI NIELSEN

På et bakkedrag i den sydøstlige udkant af Aalborg ligger Postgården. Området vest og syd for gården har i et par årtier nydt særlig arkæologisk bevågenhed. Det skyldes, at der med metaldetektorer er fundet oldsager fra hovedsageligt yngre germansk jernalder, ca. 550 til 800 e.Kr. Særlig bemærkelsesværdig er en matrice fra ældre germansk jernalder til fremstilling af D-brakteater - små hængesmykker af guld.

Ved en prøvegravning i 1988 blev der noget skuffende ikke fundet spor efter fortidsminder, men der var mere held et par år senere, da der forud for byggeri blev foretaget en prøvegravning ved Alfred Nobelsvej. Udgravningerne afslørede bl.a. 13 langhuse og 27 grubehuse fra yngre jernalder. Overordnet set finder man langhuse med små klynger af tilhørende grubehuse mod øst i bebyggelsen, mens der mod vest kun synes at være grubehuse. Såvidt det kan bedømmes ud fra fundene i grubehusene, så har tekstilproduktion været et væsentligt erhverv på pladsen. Set i relation til de mange tidligere fundne oldsager, var det overraskende, at udgravningerne ikke frembragte et eneste metalsmykke.

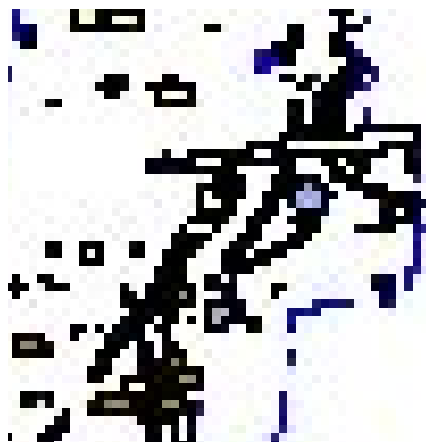
Nye udgravninger

I 2004 blev der på ny mulighed for at foretage undersøgelser i området. I forbindelse med en regulering af vejnettet i Aalborg Øst skulle Selma Lagerlöfsvej forlænges sydover mod Gistrup. Prøvegravningen viste, at der i den nordlige del af vejstrækningen var et mylder af fortidsminder. En egentlig udgravning var nødvendig.

Ganske vist blev der kun udgravet 3500 m², men udbyttet var overvældende. Der var spor efter aktiviteter i såvel yngre stenalder som bronzealderen, men særligt fremtrædende var stadig bebyggelsessporene fra yngre jernalder. De var af samme karakter som fundene ved Alfred Nobelsvej, d.v.s. langhuse og grubehuse. Dertil kommer spor efter flere andre mindre bygninger.

Højest overraskende blev der også fundet adskillige grave ved årets udgravningskampagne. Det præcise antal er vanskeligt at fastslå, fordi nogle af gravene var stærkt nedpløjede. Af de 24 sikre grave er syv jordfæstegrave, mens de resterende er brandgrave. Sidstnævnte kan opdeles i flere undertyper. Hovedparten af gravene er fra ældre germansk jernalder, men enkelte kan være fra yngre romersk jernalder.

Én af gravene er nærmest en blanding mellem jordfæste og ligbrænding. I en nedgravning, som til en jordfæstelse, er der klare brandspor, bl.a. store mængder forkullet træ. Oven på dette er der sat en urne med brændte knogler, hertil kommer smykker og andre oldsager.

Udsnit af traceet med de vigtigste anlægsspor.

Selve hændelsesforløbet omkring gravlæggelsen er noget uklart. De foreløbige analyser tyder på, at ligbrændingen er foregået et andet sted. Afbrændingen i graven er måske således af rituel karakter.

Denne gravtype er tidligere kun påtruffet få andre steder i Danmark. Ved Lundegårde ved Gistrup er der på en gravplads fra yngre romersk jernalder med jordfæstegrave fundet en enkelt grav af denne blandingsform. Men også på Lindholm Høje gravpladsen er der enkelte eksemplarer af gravtypen.

Flere interessante grave

Et par af gravene fra Postgården skal nærmere omtales. Den ene er en urnebrandgrav, som var omgivet af en trekantet stensætning. Urnen har sandsynligvis stået på oldtidens muldrag. Grunden til, at den på trods af nutidig dyrkning ikke er fuldstændig ødelagt, er, at graven har været dækket af en høj. I urnen var der foruden brændte knogler også bronzener fra et hæftespænde. Graven kan på grundlag heraf dateres til ældre germansk jernalder. Tre bevarede sten samt adskillige stenspor tegnede en stor, trekantet stensætning, hvis sider buede ind mod urnen i midten.

Et af flere interessante aspekter ved denne grav er, at gravtypen er velkendt på Lindholm Høje. Her danner stensætninger forskellige geometriske figurer, bl.a. også sådanne trekanter med indsvungne sider. På Lindholm Høje er trekantede stensætninger knyttet til mænd med en relativ lav status. Det kan også være tilfældet med graven fra Postgården. Den adskiller sig dog fra Lindholm Høje gravene ved, at den er ældre end disse – formodentlig omkring et hundrede år.

De øverste dele af en anden urnebrandgrav var også ødelagt af nutidig dyrkning. Urnen var usædvanlig stor og indeholdt ca. 4 kilo brændte knogler. Der var ingen trækul i urnen, kun knogler, hvilket må tages som udtryk for, at materialet fra ligbålet er rensset, inden det

Graven med den trekantede stensætning.

blev anbragt i urnen. Ganske vist er det vanskeligt at bestemme de fragmentariske knogler, men der er knogler fra stort set alle dele af skelettet af sandsynligvis en voksen mand. Der var også en fugleknogle i materialet og noget overraskende sandsynligvis et kraniestykke fra en gris. I urnen lå der tillige mindst 34 små, cirkulære spillebrikker af ben af varierende udformning.

I analyserne af knoglematerialet fra urnen var det dog mest overraskende at finde 27 kloled fra bjørn. Der var ikke andre bjørneknogler, hvorfor man må konkludere, at der er tale om bjørneskind. Antallet af kloled viser, at den døde mand således fik (mindst) to bjørneskind med sig på ligbålet. Spillebrikker som i urnen fra Postgården og bjørnekløer er ikke ukendt i brandgrave fra yngre jernalder i det sydsandinaviske område, og ofte findes de sammen.

På Lindholm Høje lå der i en urne, som var omgivet af en skibsfornet stensætning, 27 spillebrikker og andre oldsager. Ved Gillianshave ved Dronninglund blev der i en urne foruden brændte knogler fundet ni bjørnekløer, en benkam samt smeltet glas og bronze. Endelig skal nævnes et eksempel ved Stilling ved Skanderborg. Her er der fundet bjørnekløer i tre brandgrave. I én af disse var der desuden 36 spillebrikker og et glasbæger med en græsk indskrift: Drik, og du vil leve skønt. Spillebrikker af denne type kendes også fra særdeles rige gravfund i England.

Forekomsten af kloled fra bjørn er tegn på, at den døde havde en særlig status i samfundet. Det understreges bl.a. af fundene af glas i Gillianshave og Stilling.

Der levede ikke bjørne i Danmark i yngre jernalder, og man kan derfor med rimelig sikkerhed gå ud fra, at der er tale om bjørneskind, som er kommet fra det nordeuropæiske område, Norge eller Sverige.

De videre analyser af gravene fra Postgården har vidtrækkende perspektiver. Det gælder forholdet til den samtidige bebyggelse og den store variation i gravskikken på samme gravplads. Set i forhold til gravmateriale fra andre samtidige lokaliteter som Sejlflod og Lindholm Høje, så aner man store ligheder i materialet, men også en stor grad af variation. Set i dette lys, og fordi de resterende grave på lokaliteten er stærkt truede af dyrkning, blev gravpladsens udstrækning uden for vejtracéet dokumenteret i dette års udgravningskampagne. Disse områder blev taget ud af dyrkning med henblik på, at museet vender tilbage i den nærmeste fremtid for at foretage en egentlig udgravning.

Spillebrikker af ben fra den store urne. Nogle gange er der små gruber på den plane underside. Den hvælvede overside kan være drejet således, at der er dannet en lille forhøjning omkring centrum. I andre tilfælde er der små cirkler på oversiden.